

УДК 65.012.8(477)

Цимбаленко Н. В.

к. е. н., доцент,
доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки,
Київський національний університет технологій та дизайну

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ СКЛАДОВИХ

Тривала економічна криза в Україні обумовлює підвищення імовірності виникнення нових та посилення існуючих ризиків і загроз як на рівні економіки в цілому, так на рівні окремих її суб'єктів. Зазначене обумовлює необхідність дослідження теоретико-методичних і практичних аспектів забезпечення економічної безпеки на всіх рівнях управління, зокрема, визначення її основних складових на мікроекономічному рівні.

Аналіз наукової літератури (табл. 1) дозволив зробити висновок про те, що однією з основних складових економічної безпеки підприємства (ЕБП) є фінансова безпека, оскільки задовільний фінансовий стан є необхідною умовою здійснення економічної діяльності. Крім фінансового стану підприємства, фінансова безпека може характеризуватись також кредитною безпекою, безпекою на ринку цінних паперів.

Другою надзвичайно важливою складовою ЕБП є інформаційна безпека, забезпечення якої передбачає: захист комерційної таємниці підприємства, ефективність внутрішніх інформаційних потоків, а також якість вхідної інформації та її обробки.

Особливої уваги заслуговують кадрова та інтелектуальна складові ЕБП, які окремими науковцями розглядаються як єдина інтелектуально-кадрова складова [2, с. 124; 13, с. 39 – 42]. Так, ЕБП значною мірою залежить від лояльності, компетентності, професіоналізму, досвіду, відповідальності та інших якостей персоналу, стан яких характеризує рівень кадрової безпеки. Інтелектуальна складова ЕБП, на думку автора, характеризується станом нематеріальних активів та інтелектуальної власності підприємства.

Таблиця 1

Складові економічної безпеки підприємства

Складові економічної безпеки підприємства	Автори													
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	Ареф'єва О. В., Кузенко Т.Б. [2]	Волощук Л. О. [2, с. 124]	Живко З.Б. [3, с. 31-32]	Ілляшенко О. В. [4, с. 103]	Коврегін В.В. [5, с. 103]	Логутова Т.Г., Камішнікова Е. В. [7, с. 64]	Лященко О. М., Погоре-лов Ю.С., Безбожний В. Л. [8, с. 175 – 179]	Нусінова О. В. [9, с. 129]	Реверчук Н. Й. [11, с. 22-27]	Рзаєва Т. Г., Рзаєв Г. Г., Антонюк П.П. [12]	Шкарлет С. М. [13, с. 48-49]	Шніпко О. С. [14]	Юринєць З., Байда Б. [15, с.39-42]	Яременко О.Ф. [16]
Фінансова	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Соціальна	+						+			+	+		+	
Кадрова (безпека праці, безпека персоналу)	+	+	+	+	+	+	+	+	+			+	+	+
Інтелектуальна	+			+		+	+					+		+
Інформаційна	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+
Технічна					+			+						
Технологічна	+	+	+	+		+	+		+		+	+	+	+
Екологічна	+	+	+	+		+	+	+	+			+	+	+
Правова (нормативно-правова)	+	+	+	+		+	+		+	+		+	+	+
Маркетингова (ринкова)							+	+	+		+	+		+
Силова (охоронна, майнова)	+	+	+	+		+	+		+			+	+	
Ресурсна	+		+							+	+			+
Виробнича					+									

Продовж. табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Управлінська		+												
Інтерфейсна							+					+		+
Безпека репутації								+						
Інноваційно-інвестиційна													+	

Актуальність питання збереження зовнішнього навколишнього середовища обумовлюю необхідність виокремлення такої складової ЕБП як екологічної безпеки, стан якої характеризується кількістю викидів в атмосферу та скидів у ґрунт та водоймища шкідливих речовин.

Технічна та технологічна складові ЕБП часто об'єднуються науковцями та характеризують техніко-технологічні ресурси підприємства з т.з. їх наявності (достатності), стану і відповідності сучасним технологіям та рівню розвитку науки і техніки.

Правова захищеність діяльності підприємства, дотримання чинного законодавства, наявність необхідних дозволів (ліцензій) на здійснення відповідного виду економічної діяльності характеризується правовою (нормативно-правовою, або політико-правовою) безпекою підприємства.

Виокремлення силової (охоронної, майнової) складової ЕБП обумовлене потребою забезпечення безпосереднього захисту персоналу, інформації, майна і коштів підприємства.

Маркетингова (ринкова) безпека розглядається науковцями в якості складової ЕБП відносно рідко, хоча, на думку автора, є важливою з огляду на сучасні тенденції посилення конкурентної боротьби на національному та міжнародному ринках. Дослідження потреб споживачів; вдосконалення, або розробка нових товарів (робіт, послуг); встановлення адекватної ціни; вибір зручних для споживача каналів збуту та розробка ефективної системи просування – є необхідними заходами для забезпечення ЕБП в умовах ринку.

Не менш важливою для гарантування ЕБП є її ресурсна складова. Особливо актуальним питання доступу до якісних ресурсів в достатній кількості, а також безперерійного їх постачання є для виробничих підприємств.

Слід підкреслити, що забезпечення соціальної безпеки підприємства також є важливою умовою гарантування його ЕБП і передбачає при здійсненні економічної діяльності реалізацію соціальної місії – забезпечення безпечних і комфортних умов праці для персоналу; створення нових робочих місць; реалізацію соціальних проектів. Забезпечення соціальної безпеки підприємства в межах внутрішнього середовища можна віднести до заходів управління кадровою, а в межах зовнішнього – маркетинговою безпекою. На думку автора, дотримання принципів корпоративної соціальної відповідальності (соціальної відповідальності бізнесу) є найбільш вдалим напрямом вирішення питання забезпечення соціальної безпеки підприємства, оскільки дозволяє, сприяючи підвищенню рівнів соціального захисту співробітників підприємства, їх сімей, місцевої громади, або навіть регіону, чи держави, покращити імідж підприємства.

Слід також зазначити, що окремі науковці, серед складових ЕБП виокремлюють також такі, як виробнича, інтерфейсна, управлінська, інноваційно-інвестиційна безпека, а також безпека репутації.

В цілому, підходи науковців щодо визначення складових ЕБП значно відрізняються, що можна пояснити специфікою забезпечення ЕБП для підприємств різних видів економічної діяльності. На думку автора, визначення структури ЕБП повинно відбуватись із врахування зазначеної специфіки та умов діяльності, стратегії і цілей конкретного підприємства.

Список літератури

1. Ареф'єва О. В. Планування економічної безпеки підприємств / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 170 с.
2. Волощук Л. О. Інноваційний розвиток та економічна безпека промислових підприємств: монографія / Л. О. Волощук. – Одеса: Бондаренко М. О., 2015. – 396 с.
3. Живко З. Б. Економічна безпека підприємства: суиність, механізм забезпечення та управління : монографія / З. Б. Живко. – Львів: ЛьвДУВС, 2012. – 260 с.
4. Ілляшенко О. В. Механізми системи економічної безпеки підприємства: монографія / О. В. Ілляшенко. – Х.: Мачулін, 2016. – 504 с.

5. Коврегін В. В. Формування ефективної системи державного регулювання економічної безпеки вищих навчальних закладів України: монографія / В. В. Коврегін. – Х.: ФОП Панов А. М., 2016. – 320 с.
6. Логутова Т. Г. Экономическая безопасность промышленных предприятий : монография / Т. Г. Логутова, Э. В. Камышникова. – Мариуполь : ГВУЗ «ПГТУ», 2013. – 230 с.
7. Ляшенко О. М. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія: в 3 т. Т. 1 / О. М. Ляшенко, Ю. С. Погорелов, В. Л. Безбожний [та ін.]; за заг. ред. Г. В. Козаченко. – Луганськ : Елтон – 2, 2010. – 282 с.
8. Нусінова О. В. Основи оцінки економічної безпеки підприємств: теоретичні та практичні аспекти: монографія / Олена Володимирівна Нусінова. – К.: ТОВ «ПанТот», 2012. – 412 с.
9. Реверчук Н. Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур: монографія / Н. Й. Реверчук. – Львів: ЛБІ НБУ, 2004. – 195 с.
10. Рзаєва Т. Г. Аналітичне обґрунтування напрямів дослідження економічної безпеки підприємства: монографія / Т. Г. Рзаєва, Г. І. Рзаєв, П. П. Антонюк. – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2016. – 240 с.
11. Шкарлет С. М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект: монографія. – К.: Книжкове вид-во НАУ, 2007. – 436 с..
12. Шнипко О. С. Види і чинники безпеки ієрархічних систем: теоретико-методологічний аспект / О. С. Шнипко // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 5 (59). – С. 78 – 85.
13. Юринець З. Економічна безпека підприємництва України: теорія, практика. Напрями зміцнення: монографія / З. Юринець, Б. Байда. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 188 с.
14. Яременко О. Ф. Економічна безпека підприємства як фактор сталого розвитку / О. Ф. Яременко // Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки». – 2005. – № 2. – С. 167 – 169.

УДК 658:004

Цихмистро В. В.

старший викладач кафедри економіки підприємства,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В КІБЕРПРОСТОРИ

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій призводить до збільшення присутності людей і речей у кіберпросторі та зменшення часу прямих міжособистісних контактів. Кіберпростір є платформою, що сприяє створенню комунікаційних мереж, та широко використовується бізнесом як джерело інформації. Кіберпростір є основою інформаційного сектору економіки, найбільш динамічного та прибуткового, де виробництво й споживання науково-технічної інформації відіграє вирішальну роль, обумовлюючи місце окремих країн та регіонів у світовому господарському поділі праці та впливаючи на характер, темпи й джерела економічного зростання [1]. Можливість прискорення операцій, швидкий доступ до інших регіонів світу та передових знань, можливість передачі частини функцій на аутсорсинг та обмежений контроль за операціями з боку держави роблять кіберпростір привабливим середовищем для підприємницької діяльності.

Підприємництво в кіберпросторі має два відмінні прояви [2].

По-перше, як технологічне розширення бізнесу, безпосередньо не пов'язаного з інформаційними технологіями. Наприклад, сервіс онлайн замовлень продукту чи послуги підприємства. Бізнес-модель створення власного сервісу, не пов'язаного з інформаційними технологіями, на даний час є найбільш прибутковою в Україні [3].

По-друге, як технологічний бізнес, основою якого є інформаційна технологія. Наприклад, сервіс таксі Uber.

До переваг ведення бізнесу в кіберпросторі слід віднести низькі вхідні бар'єри, миттєве поширення світом через відсутність фізичних перепон, можливість швидкого збільшення кількості клієнтів завдяки наявним комунікаційним каналам, як то соціальні мережі, тощо.

Список літератури

1. Піддубна Л. В. Кіберпростір як відображення трансформацій інформаційної економіки / Л. В. Піддубна // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки. – 2016. – Вип. 1. – С. 107 – 112. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vzduffn_2016_1_20.
2. Kiskis M. Entrepreneurship in Cyberspace: What Do We Know? [Електронний ресурс] / M. Kiskis. – 2011. – Режим доступу: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1954553>.
3. Лецер Ю. О. Формування комплексної економіко-організаційної моделі підприємств з розробки інформаційних технологій : дис. ... кандидата екон. наук : 08.00.04 / Лецер Юрій Олександрович. – Рівне, 2018. – 222 с.